WIKIPEDIA

Vitenskapsmuseet

NTNU Vitenskapsmuseet i Trondheim er ett av sju norske universitetsmuseer, med natur- og kulturhistoriske samlinger og utstillinger. Museet har forsknings- og forvaltningsansvar innenfor arkeologi og biologi i Midt-Norge. I tillegg driver museet en omfattende formidlingsvirksomhet og har utstillinger i tre bygg på Kalvskinnet.

Ringve botaniske hage som ligger på Lade i Trondheim og Kongsvoll fjellhage på Dovre hører også inn under NTNU Vitenskapsmuseet.

Museet har røtter i Det Trondhiemske Selskab fra 1760 (fra 1767: Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab). Fra 1968 har museet vært tilknyttet Universitetet i Trondheim, fra 1996 NTNU.

I tillegg til å forvalte samlinger og produsere utstillinger, deltar museet i store forskningsprosjekter og samarbeider med de andre universitetsmuseene om digitalisering av samlingene og om oppbygging av databaser.

Norges museumsforbund kåret Vitenskapsmuseet til «Årets museum i Norge» i 2010.[1]

Reidar Andersen har vært museumsdirektør siden 1. august 2013.

Vitenskapsmuseet

Den gamle hovedinngangen til museet

Plassering	Trondheim
Etablert	1926

Vitenskapsmuseet
63°25′45″N 10°23′15″Ø

Innhold

Vitenskapsmuseet på Commons

Fasade NTNU Vitenskapsmuseet

Historie

Vitenskapsmuseets historie kan føres tilbake til 1760, da nordmennene biskop Johan Ernst Gunnerus og historiker og rektor Gerhard Schøning og den danske historikeren Peter Frederik Suhm etablerte Det Trondhiemske Selskab. I 1767 fikk selskapet kongelig stadfestelse av sine statutter, og Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab (DKNVS) ble offisielt stiftet. DKNVS begynte innsamling av arkeologisk og naturhistorisk materiale, noe som etter hvert ble organisasjonens hovedoppgave.

I 1926 ble DKNVS omorganisert og delt opp i et akademi og et museum, og DKNVS Museet har fra den tid fungert som en egen enhet. Ved etableringen av Universitetet i Trondheim i 1968, inngikk museet som en del av universitetet.

En ny omorganisering fra 1. januar 1996 førte til opprettelsen av Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Museet heter fra da av NTNU Vitenskapsmuseet.

I 2005 ble NTNU Vitenskapsmuseet sidestilt med fakultetene ved NTNU, og er en egen enhet ved universitetet, direkte underlagt universitetsstyret, på samme måte som et fakultet.[2]

Museets samfunnsoppdrag

NTNU Vitenskapsmuseet skal utvikle og formidle kunnskap om natur og kultur, samt sikre, bevare og gjøre de vitenskapelige samlingene tilgjengelige for forskning, forvaltning og formidling.

Kulturminnelovens formål og omfang er definert slik i lovens § 1: «Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressurser som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet».[3]

Vitenskapsmuseets geografiske ansvarsområde er angitt i forskriftens § 2: Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylker, kommunene Molde, Kristiansund, Vestnes, Rauma, Nesset, Midsund, Sandøy, Aukra, Fræna, Eide, Averøy, Frei, Gjemnes, Tingvoll, Sunndal, Surnadal, Rindal, Aure, Halsa, Tustna, og Smøla i Møre og Romsdal fylke, samt kommunene Bindal, Sømna, Brønnøy, Vega, Vevelstad, Herøy, Alstahaug, Leirfjord, Vefsn, Grane, Hattfjelldal, Dønna, Nesna, Hemnes og Rana i Nordland fylke.

Museets organisering fra 1. januar 2017

Fusjonen mellom NTNU, Høgskolen i Gjøvik (nå: NTNU i Gjøvik), Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST) og Høgskolen i Ålesund (nå: NTNU i Ålesund) trådte i kraft 1. januar 2016. Aktiviteten ved de ulike enhetene på NTNU fortsatte med små endringer i 2016, samtidig som det ble arbeidet på ulike områder med planer for

studier, faglig og administrativ organisering, og kvalitetssikring på alle områder, slik at alt var klart 1. januar 2017.[4]

Som en følge av fusjonen mellom NTNU og de tre høyskolene, ble Vitenskapsmuseets organisering endret, slik at de fagbaserte enhetene ble bedre synliggjort:[5]

- Seksjon for naturhistorie ble Institutt for naturhistorie
- Seksjon for arkeologi og kulturhistorie ble Institutt for arkeologi og kulturhistorie

De to øvrige seksjonene er i hovedsak tjenesteytende, og ble organisert inn i museumsadministrasjonen:

- Seksjon for formidling endret navn til Utstillings- og publikumsseksjonen
- Nasjonallaboratoriene for datering endret ikke navn

Institutt for naturhistorie

Instituttet for naturhistorie driver forskning innenfor biogeografi, biosystematikk, og økologi med vekt på bevaringsbiologi. Innenfor NTNU har instituttet et spesielt ansvar for å bygge opp og vedlikeholde vitenskapelige objektssamlinger og langtidsserier av biologiske data. Instituttet drifter taksidermilaboratorium og de to botaniske hagene, og gir undervisning og studentveiledning i fagfeltene sine.

Institutt for arkeologi og kulturhistorie

Instituttet for arkeologi og kulturhistorie driver forskning i førhistorisk, historisk, maritim og samisk arkeologi, og drifter laboratorium for bevaringsteknologi. Instituttet har et spesielt ansvar for gjennomføring av arkeologiske undersøkelser og utgravninger i Trøndelag, på Nordmøre, i Romsdal og på Helgeland. Instituttet har konserveringslaboratorium, og ansvaret for de kulturhistoriske samlingene. Ved instituttet gis også undervisning innen profesjonsrettet arkeologi.

Utstillings- og publikumsseksjonen

Utstillings- og publikumsseksjonen har ansvar for NTNU Vitenskapsmuseets utstillingsvirksomhet. Dette innebærer produksjon og drift av utstillinger, også på oppdrag fra eksterne, samt aktiviteter og arrangementer, pedagogiske opplegg, vertskap og museumsbutikk. Seksjonen samarbeider også med NTNU Kommunikasjonsavdelingen om forelesningsserien «NTNU Kveld».

Nasjonallaboratoriene for datering

Nasjonallaboratoriene for datering bruker naturvitenskapelige målemetoder til å aldersbestemme arkeologisk, naturhistorisk og geologisk materiale. Laboratoriet for ^{14}C-datering er det eneste i Norge som utfører aldersbestemmelse av arkeologiske og naturvitenskapelige prøver av organisk materiale. Ved laboratoriet utføres også datering av tre ved hjelp av årringer, dendrokronologi.

Forskning

Vitenskapsmuseet hovedområder for forskning er taksonomi, biologisk systematikk og evolusjonær historie; økologiske prosesser og arters utbredelse; interaksjonen menneske–natur; materiell kultur og kulturformer i et langtidsperspektiv; arkeologi og avansert teknologi samt dateringsmetodikk og utvikling av kronologier.[6]

Museet er involvert i en rekke forskningsprosjekter, som DNA-strekkoding og AUR-Lab (anvendt undervannsrobotikk). DNA-strekkoding bruker likheter i organismers arvestoff til å identifisere arter. AUR-Lab er en del av NTNUs satsing på havromforskning *Ocean Space Science and Technology*. I desember 2011

tok Vitenskapsmuseet over koordineringen av Norwegian Barcode of Life (NorBOL)[7] som er Norges bidrag til The International Barcode of Life project (iBOL).[8]

Laboratorier

Vitenskapsmuseet har flere laboratorier i tillegg til Nasjonallaboratoriene for datering.

Konserveringslaboratoriet

Konserveringslaboratoriet er ansvarlig for å forvalte museets samlinger. Dette inkluderer både biologiske og kulturhistoriske objekter som lagres i spesialmagasiner og/eller blir utstilt, samt bevaring av funn som ikke kan flyttes (som bergkunst). Laboratoriet utformer magasinene til samlingene, er ansvarlig for klimastyring på utstillingene, bevarer og konserverer kunst.

Taksidermistverkstedet

Her forberedes forskjellige dyr til utstilling eller forskning. Museet mottar dyr som har dødd som følge av jakt, påkjørsel eller av naturlige årsaker. Verkstedet mottar dyr fra privatpersoner, Miljødirektoratet, Statens naturoppsyn (SNO), gjennom forskingprosjekt og fra miljøvernavdelingene hos regionens fylkesmenn. Verkstedet restaurerer også eldre utstoppede dyr, og tar prøver til DNA- eller miljøanalyser.

Molekylærlaboratoriet

Her blir det ekstrahert DNA fra alle typer organismer. Det har utstyr til mangfoldiggjøring av DNA-fragmenter (PCR), måling av DNA-konsentrasjoner, elektroforese og klargjøring av prøver for DNA-sekvensering. Dette arbeidet er sentralt for forskningprosjektet NorBOL; et register av arter ved hjelp av korte, standardiserte biter av arvestoff (DNA-strekkoding).

Samlinger

Vitenskapsmuseet har vitenskapelige samlinger innenfor kulturhistorie, zoologi, botanikk og geologi. Ettersom det ikke er mulig å stille ut alle gjenstandene, samarbeider museet med de andre norske universitetsmuseene om å digitalisere samlingene/bilder av gjenstandene. I 2007 etablerte museene Universitetsmuseenes IT-organisasjon, som gjør de digitaliserte samlingene tilgjengelige gjennom universitetsmuseenes samlingsportaler.[9]

Kulturhistoriske samlinger

Disse samlingene går tilbake til 1760-årene, da DKNVS begynte å samle naturhistorisk og kulturhistorisk materiale.

Den forhistoriske, arkeologiske samlingen

I denne samlingen finnes gjenstander fra de siste 11 000 år, det vil si fra rundt år 8000 før Kristus og fremover. Typen gjenstander varierer fra små avslag av flint til gullsmykker. Samlingen inneholder også dagligdagse redskaper og våpen av stein og metall, smykker av metall, horn og tre. Forhistorieutstillingen viser noen av gjenstandene.

Kirkesamlingen

Samlingen inneholder kirkekunst og -utstyr fra 1100-tallet til 1800-tallet, spesielt kirkeutstyr som ble skiftet ut i andre halvdel av 1800-tallet. De fleste gjenstandene har hatt en liturgisk funksjon, og er kommet til museet som gaver og kjøp. Samlingen er ikke åpen for publikum, men brukes som studiesamling.

Myntsamlingen

Museets myntsamling ble grunnlagt rundt 1840 og består av rundt 50 000 mynter, medaljer, pengesedler og sjetonger. Den viktigste delen av samlingen er mynter fra vikingtid og middelalder, funnet ved arkeologiske utgravninger og tilfeldige funn i Romsdal, Nord-Møre, Trøndelag og søndre del av Nordland. I tillegg inneholder samlingen donasjoner, som for eksempel Arne E. Holms samling av greske, romerske og bysantinske mynter,[10] og Anton Røstads samling av europeiske mynter og sedler fra 1700-, 1800- og 1900-tallet. I samlingen finnes blant annet tyske nødsedler fra 1920-årene, den største pålydende 50 milliarder mark.[11]

Den byarkeologiske samlingen fra Trondheim

Denne samlingen inneholder mer enn 200 000 gjenstander som er funnet ved de store utgravningene i midtbyen i Trondheim. Enkelte av funnene er fra tiden før det var by på Nidarneset, men det meste er fra 1000-tallet og fremover. Middelalderutstillingen viser funn fra den byarkeologiske samlingen.

Zoologiske samlinger

Samlingen omfatter rundt 906 000 objekter, fra insekter til utstoppede dyr. Noen av objektene er mer enn 200 år, men de fleste har hatt størst tilvekst i det 20. århundre. En ekstra godt sikret samling er «Typesamlingen», som består av individer som er brukt ved beskrivelse av nye arter. Rundt 90 % av samlingene er registrert i museets egen database ZOOTRON.[12]

Botaniske samlinger

Hoveddelen av de botaniske samlingene består av tørkede planter i herbarier. I tillegg finnes objekter, vevsprøver og DNA-ekstrakter lagret i nedfrosset tilstand, og andre tørrlagrede objektsamlinger. Mesteparten av herbariematerialet er registrert i nasjonale databaser. Forekomstdataene er tilgjengelige i karttjenesten Artskart og GBIF-Norge, den norske deltagernoden i the Global Biodiversity Information Facility (GBIF).

I tillegg til de tørrlagrede samlingene forvalter museet samlingene av levende planter ved de botaniske hagene på Ringve og Kongsvoll.

Geologisamlingen

Museets samling av mineraler, bergarter og fossiler er blant de tidligst innsamlede museumsobjektene i Norge. Samlingen inneholder rundt 8000 objekter, ca. 30 av mineralene inngikk i museets første katalog fra 1779. Ingen deler av geologisamlingen er utstilt.

Utstillinger

Museet har både faste, permanente utstillinger og kortvarige utstillinger. Disse er dels produsert av museet selv, dels er de vandreutstillinger produsert av andre institusjoner eller organisasjoner, eller av museet i samarbeid med andre.

Utstillingene vises i tre bygninger på Kalvskinnet i Trondheim:

I Gunnerushuset vises arkeologiske utstillinger med funn fra stein-, bronse- og jernalder samt vikingtid i Midt-Norge. Bygningen huser også andre utstillinger, som «1760 - Vitenskap i verdens utkant». Denne viser Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs historie, og eksempler fra museets første samlinger.[13] Institutt for arkeologi og kulturhistorie og Utstillings- og publikumsseksjonen er også i Gunnerushuset.

I Suhmhuset er utstillingen «Middelalder i Trondheim», som ble nominert til Årets museum i Europa i 1997, samt utstillingen «Hvem eier historien?» med sørsamiske arkeologiske gjenstander.

I Schøninghuset ligger museets administrasjon, Institutt for naturhistorie og konserveringslaboartoriet, samt magasiner.

Middelalder i Trondheim

Denne utstillingen er permanent. Den forsøker hovedsakelig å gjenskape livet i Trondheim i katolsk middelalder, cirka 1050–1537, i et bybilde som bygger på gjenstander og bygningsrester funnet under Trondheims gater. Norges eldste laftehus er funnet i Trondheim, og husene er bygd opp slik de arkeologiske funnene viser at de var.

Hvem eier historien?

Denne utstillingen åpnet 5. februar 2017. Den ble produsert i forbindelse med Tråante 2017, i et samarbeid med Saemien Sijte, Rørosmuseet og Gudbrandsdalsmusea, avdeling Lesja. I utstillingen vises funn som viser samisk tilstedeværelse i Sør-Norge langt tidligere enn man hittil har trodd.[14]

1760 – Vitenskap i verdens utkant

Utstillingen viser 1700-tallet som en brytningstid mellom middelalderens kirkedominerte verdenssyn, og starten på den moderne tid – opplysningstiden og den vitenskapelige revolusjonen. Her gis et bilde av Trondhjem på 1700-tallet, det tidlige lærdomsmiljøet og forutsetningene for dannelse av Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab. Utstillingen handler astronomi og vitenskap, teknologiske nyvinninger og samfunnsomveltninger, om DKNVS' virke og utstillingsvirksomhet. Bøker og publiseringer har en viktig rolle i utstillingen, ved siden av originalt gjenstandsmateriale og illustrasjoner.

Midt-Norges forhistorie

Utstillingen om Midt-Norges forhistorie dekker 10 000 år, fra den eldste steinalder fram til 1000-tallet e.Kr. Det er utstilt eggredskaper av flint, kvartsitt og skifer fra steinalderen. Fra bronsealderen finnes smykker, våpen og redskaper av bronse fra utlandet. Funn fra rikfolks graver fra eldre jernalder gjenspeiler vevkunst, gullsmedkunst og jernsmiing, foruten import fra Romerriket.

Utstillingen er den eneste bevarte «klassiske» arkeologiske utstilling i Norge. Menneskenes redskaper, smykker og våpen er utstilt som de ble funnet, uten forsøk på å rekonstruere for eksempel bomiljøer eller objekter.

Dødelig handel

Utstillingen viser hvordan ulovlig handel kan true arters eksistens.[15]

Natur/miljø

Utstillingen viser de vanligste norske naturtypene fra kyst til fjell, med barskog, lauvskog, myr, innsjø, bekk/elv, strand, holmer og skjær. De naturtro oppbygde miljøene viser samtidig en stor del av Norges planter og fugler. I utstillingen finnes også et herbarium med lav, mose og karplanter.

Nettutstillinger

Museet produserer både egne nettutstillinger i tilknytning til fysiske utstillinger i museet, og frittstående utstillinger. Disse kan vise deler av samlingene; museets historie – og samlinger og gjenstander satt inn i en sammenheng.[16]

Nye formidlingsmåter

Vitenskapsmuseet har vært involvert i prosjekter for å formidle kunnskap og vitelyst på nye måter og gjennom flere medier. Museet har blant annet samarbeidet med «TV-Adressa» om en nettfjernsynsserie kalt «Døde dyr i arkivet».[17] I museets magasiner finnes et par millioner objekter og gjenstander, og bare en brøkdel av disse er til enhver tid utstilt for publikum. Gjennom «Døde dyr i arkivet» fikk seerne oppleve noen av de ulike dyreartene i museets magasiner.

I samarbeid med studenter ved Institutt for datateknikk og informasjonsvitenskap ved NTNU utviklet Vitenskapsmuseet «Vitenskapsspillet» og virtuelle rekonstruksjoner av Trondheim i middelalderen. Gjennom animasjons- og spillteknologi ble det laget korte filmer som viser hvordan middelalderens Trondheim kan ha sett ut.[18]

Vitenskapsspillet var et spill for smarttelefon, som skulle brukes når man gikk rundt i museets utstillinger. Spillet innebar en ny måte å gjøre seg kjent med, og bruke, utstillingene.[19]

Botaniske hager

Ringve botaniske hage

Utdypende artikkel: Ringve botaniske hage

Fra Ringve botaniske hage
Foto: Åge Hojem/Vitenskapsmuseet

Den botaniske hagen omkranser Ringve Musikkmuseum på Lade, øst for Trondheim, omkring tre kilometer fra byens sentrum. Den botaniske hagens viktigste oppgaver er å ta vare på og videreutvikle plantesamlingene som brukes til forskning og undervisning, å formidle kunnskap om det botaniske mangfoldet, og å bidra til bevaring av truede arter.

Hagen er på rundt 130 dekar, og er inndelt i flere ulike områder: Arboretet med busker og trær fra den nordlige halvkule; «Gamlehagen» med tradisjonelle hageplanter fra Midt-Norge; «Parken», som er den gamle gårdshagen ved Ringve, som en gang var en lystgård; «Renessansehagen», en urtehage som viser ulike planter som ble dyrket i Trondheim på 1600-tallet – og «Plantesystemet», en systematisk hage, oppbygd for å vise plantenes slektskapsforhold og utviklingshistorie.

Kongsvoll fjellhage

Utdypende artikkel: Kongsvoll fjellhage

Fjellhagen dekker et åtte dekar stort område som ligger 890 moh., ved Kongsvold Fjeldstue på Dovre. Det er en naturhage med lokal flora og vegetasjon. Fjellhagen er den eneste botaniske fjellhagen i Skandinavia.[20] I hagen finnes de fleste vanlige karplantene fra fjellet i Sør-Norge. I tillegg er det en del mindre vanlige planter og noen som særlig kjennetegner den rike floraen på Dovrefjell.

Fjellhagen ble opprettet i 1992 av Simen Bretten, som var styrer på Kongsvoll biologiske stasjon. Dette nyanlegget erstattet en tidligere fjellhage som ble opprettet i 1924 av botanikeren Thekla Resvoll. Denne fjellhagen lå ved Kongsvoll stasjon.

Se også

- Gunnerusbiblioteket

Referanser

1. ^ Museumsforbundets oversikt over mottagere av prisen gjennom årene (https://museumsforbundet.no/emne/arets-museum/)
2. ^ NTNUs informasjon om museets historie (https://www.ntnu.no/vitenskapsmuseet/historie)
3. ^ Kulturminneloven (https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50)
4. ^ Tidsplan for fusjonen (https://www.ntnu.no/fusjon/tidsplan)
5. ^ «Saksfremlegg til NTNUs styremøte 25. august 2016, s. 24–25». Arkivert fra originalen 13. oktober 2016. Besøkt 12. desember 2016.
6. ^ fra Vitenskapsmuseets oversikt over forskningsområder (http://www.ntnu.no/vitenskapsmuseet/forskning)
7. ^ NorBOLs nettsted (http://www.norbol.org/)
8. ^ iBOLs nettsted (http://ibol.org/)
9. ^ Universitetsmuseenes samlingsportaler (http://www.unimus.no/)
10. ^ Risvaag, Jon A. «En viktig gave til Vitenskapsmuseets myntkabinett». *Spor* (1-99): 4–6.
11. ^ Vitenskapsmuseets blogginnlegg om nødsedlene (http://blogg.vm.ntnu.no/blog/2011/06/16/tyske-n%C3%B8dsedler/)
12. ^ Museets nettsted for de zoologiske samlingene (http://www.ntnu.no/museum/zoologiske-samlinger)
13. ^ VMs nettsted for utstillingen (http://www.ntnu.no/museum/1760-vitenskap-i-verdens-utkant)
14. ^ Vitenskapsmuseets informasjon om utstillingen. (https://www.ntnu.no/vitenskapsmuseet/hvem-eier-historien)
15. ^ «Dødelig handel». *www.ntnu.no*. Besøkt 31. mai 2018. *Omtale av utstillingen Dødelig handel*
16. ^ Museets oversikt over, og lenker, til nettutstillingene (http://www.ntnu.no/museum/nettutstillinger)
17. ^ dyr i arkivet Program fra serien på adressa.no (http://www.adressa.no/tv/index.jsp?id=15664#!/sok/døde)
18. ^ Et eksempel på en virtuell rekonstruksjon, Dag Svånås masteroppgave, *Nidaros på første halvdel av 1300-tallet* på YouTube (https://www.youtube.com/watch?v=WluFrQUMe3M)
19. ^ Kort om Vitenskapsspillet v/Arnfinn S. Rokne på prezi.com (https://prezi.com/a45pzt16pn3p/vitenskapsspillet/)
20. ^ Kalseth, Randi G. (14. juli 2012). «Den frodigste fjellhagen». *Opdalingen*: 12–13.

Eksterne lenker

- Offisielt nettsted (http://www.ntnu.no/vitenskapsmuseet)
- (en) Kategori:NTNU Vitenskapsmuseet – bilder, video eller lyd på Wikimedia Commons

- Universitetsmuseenes fotoportal (http://www.unimus.no/foto/#/)
- Collections online. Nettutstilling med arkeologiske og kulturhistoriske objekter, stort sett fra Midt-Norge (https://collections.vm.ntnu.no/)
- Universitetsmuseenes arkeologiske samlinger på nett (http://www.unimus.no/arkeologi/)
- Universitetsmuseenes mynt- og medaljesamlinger (http://www.unimus.no/numismatikk/#/L=no_BO)
